| № слайда | Текст |
|---|---|
| 1 | Саха сирин норуотун чаҕылхай уола, уһулуччулаах политическай уонна государственнай деятелэ И.Н.Барахов |
| 2 | 2022 сылга Муус устар 27 күнүгэр өрөспүүбүлүкэбит 100 сыллаах үбүлүөйүн бэлиэтээбиппит.<br>1922 сыл муус устар 27 күнүгэр Саха Автономията ылыллыбыт күнэ, оччотооҕу Саха уобалаһа өрөспүүбүлүкэ быһыытынан статустаммыта бүгүҥҥү күҥҥэ хас биирдиибитигэр сүҥкэн улахан суолталаах. |
| 2 | И.Н.Барахов 1898 сыллаахха олунньу ый 12 күнүгэр Үөһээ Бүлүү улууһун Харбалаах нэһилиэгэр төрөөбүтэ. |
| 3 | Исидор хос эһэтэ Кындыл Уйбаан диэн эбит. Манна сыһыаран эттэххэ, саха норуодунай суруйааччылара Николай Якутскайдыын, Иван Гоголев-Кындыллыын биир хаантан хабан тахсыбыттара кэрэхсэбиллээх. |
| 4 | Аҕата Бараах уола Ньалбаахаан Микиииппэр (Иванов Никифор Иванович) — дьаданы уола, бэйэтин хара күүһүнэн уонна үлэтинэн байбыт-тайбыт киһи. Сылгы, сүөһү иитэн, бурдук ыһан, эргинэн сэниэлээхтик олорбут, нэһилиэк, улуус биир бас-көс киһитэ этэ.<br>Ийэтэ Өлөөнө Өргүөт нэһилиэгин Арбаҕастаах аҕатын ууһуттан төрүттээҕэ. Бу ыал, оҕо өлүүлээх буолан, Исидор төрөөбүтүгэр, оччотооҕу сиэринэн абааһыттан куоттаран, үс сыл ийэтин аймахтарыгар Баһылай Наҕабыһыннаахха (Чэччэйдээххэ) Өргүөккэ иитэрбиттэрэ. |
| 5 | Онтон ыалга иккис уол Дьуона төрөөбүтэ, оҕолоругар ханыы гынаары элбэх оҕолоох аймахтарыттан өссө биир уолу Анньыыһыны иитэ ылбыттара. |
| 6 | Исиидэр кыра эрдэ5инэ туостан араас кыыллары, көтөрдөрү, дьиэ сүөһүтүн үүт үкчү хайдах баарынан кырыйар дьарыктааҕа. Уруһуйга улахан дьоҕурдааҕа. |
| 7 | Оҕо эрдэҕиттэн атыттарга аһыныгас, доҕотторун хаһан да атаҕастаабат, аҕыйах саналаах уол буолан улааппыт. Лоп курдук тыллаах-өстөөх, көрсүө-сэмэй майгылаах, ис киирбэх сэбэрэлээх оҕо этэ.<br>Кинигэни төһө да таптаан аахтар, доҕотторун кытары оонньуу барарыттан акаастаммат буолара. Сайын ампаарга тахсан ааҕара. |
| 8 | Кини сүөһү бэрбээкэйин кэккэрэччи туруоран баран бараҕаттаан оонньууру, бабки диэн оонньууну ордук таптыыра. |
| 9 | Сайын бэйэтэ санаатыттан үөннэри, сибэккилэри хомуйан гербарий онорон оскуолатыгар биэрбит этэ. |
| 10 | Кини олус дьаныардаах этэ. Киһи сатаабытын мин да сатыахтаахпын диирэ. Ол иһин велосипедка тэбэ үөрэнэрин, төһө да ыарыылаахтык оҕуттар, тура-тура миинэн иһэрэ, онон бэт түргэнник үөрэммитэ. Исиидэр мэниктиири билбэт, туора быһыыланары букатын сөбүлээбэт бириэмэни туһата суох ыыппат этэ.<br>Уолчаан сытыы өйдөөх, кыра эрдэҕиттэн өссө дойдутугар олорон аан |

| | |
|---|---|
| | маҥнай баай батталын, албынын, дьаданы эрэйдээх олоҕун билбитэ. |
| 11 | Кини үөрэххэ баҕалааҕа оҕо эрдэҕиттэн биллибитэ, ону дьоно да сөбүлүүллэрэ. Аҕата Исиидэри үөрэттэрэн нэһилиэк суруксутунан үлэлэтэр баҕалааҕа.<br>Куорамыкыга Монастырев учууталга аан бастаан үөрэммитэ. Бу үөрэнэр сылларыгар убайынаан Аньыыһынныын атыыһыт Дьөгүөр (Георгий) Батаакапка олорбуттара. Батаакаптар кыыстара Мусялыын, уоллара Серафимныын улааппыттара. Исиидэргэ икки сыл биллибэккэ элэс гынан ааспыта. |
| 12 | 12 саастаах Исидор 1910 с. Бүлүү куорат начаалынай училищетагыр киирбитэ. Училище 1913 сыллаахха үрдүкү училище статуһун ылбыт. 1914 с. бүтэрбитэ.<br><br>Бу сылларга аҕата уруккуттан билсэр атыыһыта Николай Расторгуев дьиэтигэр олорбута. |
| 13 | Дойдутугар таҕыстаҕына, Исидор угус бириэмэтин эһэтин ааххa атаарара, эһэтиниин бултаһара, балыктаһара. Эһэтин олус таптыыр буолан, кинини кэриэстээн, кэлин эһэтин **БАРААХ** диэн хос аатынан **БАРАХОВ** диэн араспаанньаламмыта (дьиннээх араспаанньата **Иванов**). Бэйэтин төрөөбүт айылҕатын олус кэрэхсиирэ, хамначчыттары кытта тэннэ сылдьан оттоһоро, бодоруһара |
| 14 | Исидоры кытта оччоҕо Степан Аржаков, Степан Гоголев, Николай Бубякин, Дора Жиркова, Муся Потапова, Дмитрий Очуров, Георгий Павлов, Г. А. Шадрин, А. П. Егоров, Степан Иванов о. д. а. үөрэммиттэрэ.<br>Доҕотторунаан ким төһө кинигэ булбутунан хардарыта уларсан ааҕаллара. |
| 15 | Училище дириэктэринэн Попов Иван Васильевич, оттон 1912 сыллаахтан математика уонна физика учууталынан А.Е. Кулаковскай-Өксөкүүлээх Өлөксөй үлэлээбитэ.<br>П.Х. Староватов, эдэркээн Марк Жирков учууталлыыллара. 1912 с. кылгас кэмнэ нуучча тылын Сэмэн Новгородов үөрэтэ сылдьыбыта. |
| 16 | Исиидэр бииргэ үөрэнэр доҕотторугар уруоктарын ыйан-кэрдэн биэрэрэ. Омос көрдөххө тонкуруун гынан баран, билсэн истэххэ эйэҕэс, дириҥ билиилээх, культурнай киһи буола улааппыта. |
| 17 | Атыттартан лаппа чорбойон 1914 сыллаахха начаалынай училищаны хайҕал суруктаах бүтэрбитэ. |
| 18 | Сиидэр Бараахабы устуоруйа чахчыларыгар олоҕуран, Аптаныамыйаны туруорсуу биир сүрүн түсчүтэ буолар<br>1921 с. Элиэньин X сийиэскэ нассынаалынай бэлиитикэ туһунан эппитин-тыыммытын эт кулгаахтарынан истэн баран, **Ойуунускай Бараахаптыын** аптаныамыйаны ылар санааны санаммыттар. Ол онтон саҕалаан, **Сиидэр Бараахап, Былатыан Ойуунускай, Махсыым Омуоһап, Ыстапаан Ардьакыап, Ыстапаан Баһылайап** бу санааны кимиилээхтик уонна тиһиктээхтик туруорсан барбыттара |

| | |
|---|---|
| 19 | **Ноҕуруодап алпаабытын өйөөбүтэ.**<br>Сиидэр Бараахабы Бүлүү куоратыгар начаалынай оскуолаҕа уонна үрдүкү начаалынай учуулуссаҕа саха омук чулуу дьоно: айар тыл аҕата Өксөкүлээх Өлөксөй уонна сахалыы маассабай суругу-бичиги төрүттээбит Сэмэн Ноҕуруодап үөрэппиттэрэ. Улуу учууталлара саха суруга-бичигэ хайдах буолуохтааҕын туһунан утарыта санаалаахтара. Ол курдук Өксөкүлээх Өлөксөй саха суругар-бичигэр кириилиссэ ордук сөп түбэһэр диирэ, оттон Сэмэн Ноҕуруодап латыныссаҕа олоҕурара. Сиидэр Бараахап учууталларын иккиэннэрин олус ытыктыыра эрээри, бу мөккүөргэ Сэмэн Ноҕуруодап тутуһар суолун өйөөбүтэ. |
| 20 | **Сахалыы бэчээти сайыннарбыта.**<br>Сахалыы бэчээт сүһүөҕэр чиҥник турарыгар Сиидэр Бараахап сүҥкэн үтүөлээх-өҥөлөөх. Сиидэр Бараахап 1921 с. “Манчаары” (1923 с. ыла “Кыым”) хаһыат тахсарын тэрийсибит эрэ буолбатах, бэл диэтэр, маҥнай утаа эрэдээктэринэн үлэлээбит. |
| 21 | **Тыл сайдыытын сүрүннээбитэ.**<br>Барахов саха тыла государственнай статустанарын иһин элбэхтик үлэлээбитэ. Бараахап саха тылыгар сыһыаран, судаарыстыбаннай тыл диэн тиэрмин туттулларын эрэ ситиспит киһи буолбатах, кини чаҕылхай олоҕун усталаах туоратыгар тылбыт итинник үрдүк анал туругу ыларын туһугар турууласпыт, олоҕун толук уурбут биир чулуу уонна хорсун салайааччыбыт буолар. |
| 22 | **Түүр тылын үөрэхтээхтэрин I сийиэһин дэлэгээтэ.**<br>Сиидэр Бараахап 1926 с. олунньу 26 күнүттэн кулун тутар 5 күнүгэр диэри буолбут Түүр тылын үөрэхтээхтэрин I сийиэһигэр Саха сирин дэлэгээссийэтин (Алампа, Күндэ, Бараахап) салайан илдьэ барбыта. Сиидэр Бараахабы аан дойду үрдүнэн Түүр эйгэтигэр дьайыылаах салайааччы курдук өйдүөхпүтүн уонна сыаналыахпытын сөп |
| 23 | Исидор Барахов Тюркологическай сийиэскэ олорон уруһуйдаабыт үлэлэрэ. |
| 24-28 | Исиидэр Бараахап аатын үйэтитии |
| 29 | Саха Өрөспүүбүлүкэтин төрүттэспит,<br>саха норуотун кыргыллыыттан быыһаабыт уһулуччулаах государственнай уонна политическай деятель Исиидэр Барахов<br>Ытыктыыбыт, киэн туттабыт, сүгүрүйэбит! |